

Vapenexportens påverkan på bilaterala relationer

En fallstudie av Sveriges export av stridsflyg till Brasilien

LUNDS UNIVERSITET

Daniel Ånöstam
Viktor Axelsson

Abstract

This study examines the impact of arms exports on political and economic bilateral relations, focusing on Sweden's export of the JAS 39 Gripen fighter aircraft to Brazil between 2000 and 2024. Using a single-case study design, the analysis draws on trade data and official state visits as indicators of interdependence and trade-related cooperation. While nominal trade volumes have increased, relative trade measures indicate a declining Swedish role in Brazil's foreign trade, and the frequency of official visits peaked before the arms deal was finalized. The findings challenge the hypothesis that arms exports in this case strengthened bilateral relations. The study discusses alternative explanations, including external factors and methodological limitations, and highlights the need for further research on asymmetric interdependence.

Nyckelord: Vapenexport, handel, officiella besök, interdependens, handelsteori

Antal ord: 7008

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Bakgrund och syfte.....	1
1.2	Tidigare forskning	2
1.3	Frågeställning	3
1.4	Hypotes.....	3
1.5	Avgränsningar och definitioner.....	4
1.6	Fall.....	5
2	Teori.....	6
2.1	Interdependensteori	6
2.2	Handelsteori.....	8
3	Metod.....	10
3.1	Forskningsdesign.....	10
3.2	Operationalisering	10
3.3	Material.....	12
4	Resultat.....	14
4.1	Handel.....	14
4.1.1	Handel mellan Sverige och Brasilien.....	14
4.1.2	Sveriges och Brasiliens respektive totala import och export	15
4.2	Besök	18
5	Analys	21
5.1	Teoribaserad analys	22
5.1.1	Interdependens	22
5.1.2	Handelsteori	24
5.2	Alternativa förklaringsfaktorer.....	25
5.3	Metodreflektion	27
6	Avslutning	29
6.1	Förslag till vidare forskning	29
6.2	Slutsatser.....	30
7	Referenser	31
8	Bilaga 1 – Officiella besök (lista, kronologisk ordning).....	36
8.1	Referensförteckning till bilaga 1	37

1 Inledning

1.1 Bakgrund och syfte

Sverige har en lång tradition av att utveckla, tillverka och exportera avancerad försvarsmateriel. Sverige har en förhållandevis stor försvarsindustri och exporterade under år 2024 försvarsmateriel för 29 miljarder kronor vilket var den högsta summan någonsin (Inspektion för strategiska produkter, 2025, s. 1). År 2014 tecknade det svenska försvarsindustribolaget Saab avtal med Brasilien om att leverera 36 stridsflygplan av modellen Jas 39 Gripen (Saab, 2023). Utöver att leverera flygplanen så ingår i affären även ett stort och för Brasilien betydelsefullt tekniköverföringsprogram, produktion på plats i landet och ett samarbete mellan Saab och den brasilianska flygplanstillverkaren Embraer (Saab, 2023). År 2024 var Brasilien den tredje största exportdestinationen för svensk försvarsmateriel, enbart USA och Förenade Arabemiraten var större mottagare (Inspektionen för strategiska produkter, 2025, s. 2). Samtidigt var Sverige världens 13:e största vapenexportör (Sipri arms transfers database, 2025). Under det senaste året har Sverige dessutom beslutat att köpa brasilianska transportflygplan som ersättare till den åldrande flottan och Brasilien har i sin tur annonserat att man avser köpa ytterligare Gripen-flygplan (Arujo–Ahlander, 2024). Detta implicerar att exporten av försvarsmateriel inte enbart handlar om försvarsförmåga och pengar utan även om bland annat geopolitik, beroenden, teknologi och partnerskap, vilket väcker frågor kring hur denna typ av samarbete genom vapenexport påverkar mellanstatliga relationer.

Handel med vapen och försvarsmateriel kan av sin natur anses kontroversiellt då det bidrar till att stärka en annan stats förmåga att utföra militärt våld. Verksamheten omfattas generellt av långtgående regelverk och vad som brukar

benämnas exportkontroll. Det existerar i dag en bred och omfattande litteratur om exportkontroll, motiven bakom att stater exporterar vapen och vilka överväganden som regeringar gör vid beslutsfattande om vapenexport. Däremot uppfattas forskningen och litteraturen kring vapenexportens olika direkta och indirekta konsekvenser vara mer begränsad. Syftet med denna uppsats är därför att undersöka vilken eventuell påverkan som vapenexport har på den politiska och ekonomiska relationen med andra länder.

1.2 Tidigare forskning

Bland litteraturen på det här området finns bland annat Wayne Coetzees artikel "The interplay between national interest and idealism regarding Sweden's Gripen exports" (2017) som avhandlar processerna runt Sveriges export av Jas 39 Gripen efter kalla kriget och utgår ifrån nationell identitet, säkerhetspolitiska skiften och samhällseliga preferenser i sin analys. För en mer specifik redogörelse av det svenska anbudet till Brasiliens upphandling av stridsflyg finns artikeln "Brazil, Sweden: A Mutually Beneficial Fighter Deal?" (Stratfor, 2009) som diskuterar anbudet och sätter det i ett jämförande perspektiv gentemot övriga aktörer som deltog i upphandlingen. Tidskriftsartikeln "Money first? Strategic and economic interests in the international arms trade network, 1920–1936" (Mehrl m.fl., 2024) är ett exempel på forskning som diskuterar motiven till vapenexport, med en ekonomisk tyngdpunkt utifrån ett historiskt perspektiv. En annan artikel som diskuterar vapenexport, exportpolicys och internationell säkerhet samt resonerar kring dessa frågor utifrån just fallet med Sveriges export av Jas 39 Gripen till Brasilien är "Arms Transfer Policies and International Security: the Case of Brazilian-Swedish Co-operation" (Domínguez Avila m.fl., 2017). Författarna av artikeln menar att vapenexport med den här typen av samarbete är tämligen ovanligt och avslutar med att göra en positiv bedömning för hur relationen mellan länderna ska komma att utvecklas (Domínguez Avila m.fl. 2017, s. 150). Författarna av artikeln höjer samtidigt ett varningens finger och redogör för några olika risker avseende relationen mellan länderna, framförallt kopplat till eventuella problem

med Brasiliens egna exportkontroll och politik kopplat till densamma då det enligt skribenterna skulle kunna orsaka problem i händelse av att Saab vill exportera Brasilianskt tillverkade plan till tredje land (Dominguez Avila m.fl., 2017, s. 151). Sammanfattningsvis ger artikeln en god bild av hur vapenexportpolicys kan påverka ett samarbete av det här slaget och målar upp ett flertal möjligheter och risker som då identifierades kopplat till ämnet. Vidare finns som tidigare påstått en uppsjö litteratur om kopplingen mellan vapenexport, exportkontroll och mänskliga rättigheter där betydelsen av exportkontroll för att länder ska undvika att bidra till brott mot mänskliga rättigheter kan lyftas fram och även sammankopplas till staters internationella rykte. Exempel på litteratur inom det här området är “Dangerous Trade: Arms Exports, Human Rights, and International Reputation” (Erickson, 2015), Research Handbook on the Arms Trade (Tan, 2020) och bokkapitlet “Arms trade and weapons export control” (Aksenova, 2022) i boken “The Routledge Handbook on Extraterritorial Human Rights Obligations”. Kopplingen mellan vapenhandel och dess konsekvenser i form av exempelvis bilaterala relationer och handel bedöms däremot som mer begränsad och identifieras som en lucka vilken denna uppsats vill bidra till att fylla.

1.3 Frågeställning

Hur påverkar vapenexport genom ett försvarsindustriprogram den politiska och ekonomiska relationen mellan länder?

1.4 Hypotes

Hypotesen som ligger till grund för denna undersökning är att handel med försvarsmateriel skapar säkerhetspolitiska beroenden och i linje med teorier om interdependens och handelsteori bidrar till att stärka och fördjupa den politiska relationen samt det ekonomiska utbytet mellan de inblandade staterna. Detta

förmodas leda till ett utökat bilateralt diplomatiskt utbyte samt en ökad handel mellan länderna.

1.5 Avgränsningar och definitioner

Undersökningen har avgränsats till perioden mellan år 2000 och 2024. Denna avgränsning har gjorts av två skäl, först och främst med anledning av att det är ett tidsspänn som i stort omfattar perioden från att Sverige påbörjade sina försäljningsinsatser genom dåvarande försvarsminister Björn von Sydows resa till Brasilien (TT, 2000) fram till och med 2024 som är det senaste avslutade kalenderåret med tillgänglig statistik. Det andra skälet till just detta tidsspännet är att år 2000 är det tidigaste året som det finns tillgång till data på båda de indikatorer som undersöks samt de tillhörande referensvariablerna i form av ländernas totala varuhandel med omvärlden. Således har beslutet tagits att ena perioden för alla indikatorer och data i syfte att skapa tydlighet och vara konsekventa.

I undersökningen behandlas Sverige och Saab i praktiken som en sammanhållen aktör i analysen av vapenhandeln med Brasilien. Detta med anledning av att export av försvarsmateriel från Sverige i princip alltid sker med aktivt stöd av staten, framförallt när det rör sig om avancerade försvarsmaterielsystem som Jas 39 Gripen. Representanter från den svenska regeringen har deltagit i olika steg av exportprocessen, från politisk uppbackning och diplomatiska kontakter till officiella besök i Brasilien med syftet att främja affären (Sveriges radio, 2009; Sveriges radio, 2009; Tidningarnas telegrambyrå, 2000; Regeringskansliet, 2024). Detta nära samspel mellan stat och industri, både formellt och informellt, gör att gränsen mellan Sveriges och Saabs agerande är svår att dra i praktiken. Därför betraktas de i denna studie som en enhetlig aktör i analysen av exportens betydelse för den bilaterala relationen.

Med officiella besök avses i uppsatsen besök till ett av länderna av en företrädare från det andra landet enligt den operationalisering som definieras i nästa kapitel.

För begreppen “miljontal svenska kronor” och “tusental svenska kronor” används förkortningarna “mnkr” respektive “tkr”.

1.6 Fall

För att besvara frågeställningen kommer Sveriges export av stridsflygplanstypen Jas 39 Gripen till Brasilien och det tekniköverföringsprogram som kopplas till detta att analyseras. Detta är ett fall av hur bilaterala vapenexportaffärer, med teknologiöverföring och industriellt samarbete inkluderat, kan påverka mellanstatliga relationer. Fallet som analyseras är ett exempel på ett bilateralt samarbete inom den globala vapenhandeln.

Några attribut på det här fallet som kan lyftas fram är att Sverige är att betrakta som en liten öppen ekonomi medan Brasilien däremot är världens åttonde största ekonomi (Exportkreditnämnden, 2024). Sverige är medlem i både den Europeiska unionen samt i försvarsalliansen Nato medan Brasilien istället är medlemmar i det mellanstatliga samarbetet Brics+. Noterbart är också att länderna ligger på olika kontinenter, Sverige i Europa och Brasilien i Sydamerika. Försvarsindustriprogrammet mellan Sverige och Brasilien innehåller inte bara försäljning av svenskproducerade stridsflygplan, samarbetet innebär också en teknik- och kunskapsöverföring (Saab, 2023).

2 Teori

För att besvara frågeställningen tar undersökningen teoretisk utgångspunkt i begreppet interdependens kopplat till hur beroenden mellan stater gestaltar sig och vilka möjligheter och konsekvenser ömsesidiga beroenden får. Dessutom utgår analysen från handelsteori och de effekter som handel resulterar i. Dessa två teoretiska begrepp syftar till att bidra till den senare analysen av undersökningens resultat.

2.1 Interdependensteori

Interdependens brukar definieras som ett fenomen där aktörer har ett ömsesidigt beroende i form av olika effekter mellan aktörer och/eller stater (Keohane – Nye, 2012, s. 7). Interdependens är ett fenomen som påverkar såväl världspolitiken i allmänhet och staters beteenden och ageranden i synnerhet. (Keohane – Nye, 2012, s. 3). Samtidigt kan statliga ageranden och regeringsbeslut influera och leda till mönster av interdependens (Keohane – Nye, 2012, s. 3). Effekterna av interdependens är ett resultat av transaktioner i det internationella spektrumet i form av såväl pengar, varor, tjänster och budskap (Keohane – Nye, 2012, s. 7). Interdependens genom handel och kontakten mellan staters representanter bidrar till att skapa band mellan länder som medel för ömsesidig anpassning och hänsyn (Doyle, 1986, s. 92). Hur stor graden av interdependens är, det vill säga beroendet, avgörs av hur pass vital transaktionen är för det importerande landet, med andra ord, kostnaden för landet att bli utan transaktionen (Keohane – Nye, 2012, s.8). Kostnaden, eller beroendet, ökar alltså desto viktigare varan är för importören och desto svårare det är för aktören att ersätta transaktionen på annan väg (Keohane – Nye, 2012, s.8). Till exempel kan ett land som importerar all olja eller mat utan möjlighet att ersätta dessa med egen produktion sägas vara mycket beroende av

exportören då konsekvenserna kan tänkas bli stora vid en brist. Ett motsatt exempel är varor såsom lyxbilar och armbandsur då dessa troligen inte är vitala för att samhällen och befolkningar ska kunna fortsätta leva utan större störningar. Keohane och Nye menar att distinktionen mellan *interdependens* i form av förekomsten av ömsesidiga kostnader av transaktioner och *sammankoppling* i form av situationer där det förekommer transaktioner utan kostsamma risker, är viktig för att förstå politiken kopplat till fenomenet interdependens (2012, s. 8). Interdependens som begrepp begränsas inte till situationer där det finns ömsesidiga fördelar och vinster för två eller flera aktörer utan innefattar även tillstånd där det ömsesidiga beroendet består av kostnader eller risker, det vill säga att aktörer är beroende av varandra för att undvika ett negativt utfall (Keohane – Nye, 2012, s. 8). I huvudsak kan två perspektiv användas för att analysera effekterna av ett ömsesidigt beroende. Dessa består i att undersöka de gemensamma vinster eller förlusterna av relationen medan den andra aspekten istället handlar om relativa effekter och fördelningen av de totala gemensamma vinsterna och förlusterna (Keohane – Nye, 2012, s.8). Keohane och Nye framhäver också existensen av asymmetri i ömsesidigt beroende relationer, då det ofta är dessa som möjliggör för en aktör att utöva inflytande och makt över den andre vilket kan ta sig uttryck i kontroll över resurser eller förmågan att påverka den andra aktörens beslutsfattande (Keohane – Nye, 2012, s. 9–10).

Gällande kopplingen mellan interdependens och makten att påverka beroende aktörer så kan det i sin tur bedömas utifrån två aspekter, känslighet och sårbarhet (Keohane – Nye, 2012, s. 10). Två aktörer kan tänkas vara lika känsliga i hänseendet vilka effekter som till exempel en kraftig prishöjning eller brist på en vara får för aktörerna. Men genom att även ta hänsyn till sårbarheten så går det att bättre värdera beroendet, den ena aktören kan tänkas ha egen rådighet över att ställa om sin politik genom att exempelvis påbörja utvinning av egna naturresurser som tidigare har importerats medan den andra aktören saknar densamma. Ett sådant scenario gör att den andra aktören är såväl känslig som sårbar medan den första har samma känslighet, det vill säga får samma negativa effekter på kort sikt, men i stället har möjlighet att anpassa sig och har således lägre sårbarhet och ett mindre totalt beroende. På det sättet är det möjligt att hävda att begreppet interdependens som begrepp och maktmedel kan återspeglas i den relation mellan länder som exporterar vapen till varandra. Detta då vapenexport och försvarsindustrisamarbete är speciellt

av sin natur i och med att det ökar ett lands militära förmåga och därtill förmågan att utföra våld mot andra stater av politiska skäl. Mot den bakgrunden görs bedömningen att det kan vara relevant att analysera hur relationen mellan stater påverkas av vapenhandel utifrån begreppet interdependens och den koppling till makt och samarbete som har redovisats ovan.

2.2 Handelsteori

Sveriges position som en av världens ledande aktörer inom vapenindustrin och som en global exportör av militär materiel (George m.fl., 2025) kan analyseras med hjälp av flera handelsteoretiska perspektiv. En grundläggande utgångspunkt inom internationell handel är David Ricardos teori om komparativa fördelar, som förklarar varför det är rationellt för länder att specialisera sig och handla med varandra även om ett land är mindre effektivt i produktionen av samtliga varor. Enligt Ricardo kan ett land med relativa kostnadsfördelar i en viss produktion dra nytta av handel genom att exportera denna vara och importera andra, vilket skapar ömsesidiga vinster (Zhang, 2008, s. 25–27; Murdock, 2020, s. 64–67). Applicerat på Sveriges vapenindustri innebär detta att landet, trots höga produktionskostnader i andra sektorer, kan ha en komparativ fördel inom högteknologisk försvarsproduktion tack vare lång erfarenhet, teknologisk innovationsförmåga och specialiserad arbetskraft.

Ricardos modell bygger dock på antagandet om perfekt konkurrens och frånvaro av statlig intervention (Zhang, 2008, s. 27). Detta är sällan fallet på dagens globala marknad, särskilt inte i sektorer med stark politisk och strategisk betydelse såsom vapenindustrin. Därför erbjuder strategisk handelsteori ett viktigt komplement till den klassiska teorin. Denna teori utvecklades under 1980-talet och utgår från att vissa branscher, särskilt kapital- och forskningsintensiva industrier, präglas av oligopolistiska strukturer, där ett fåtal aktörer dominerar marknaden. I sådana fall kan statlig intervention, till exempel i form av subventioner, riktade investeringar eller diplomatiskt stöd vid exportaffärer, förbättra ett lands

internationella konkurrensposition (Brander, 1995, s. 63–67). Detta är särskilt relevant för vapenexporten, där exportaffärer ofta är beroende av långsiktiga bilaterala relationer, teknologisk samverkan och politiskt stöd.

Vidare betonar vissa forskare att handel, särskilt inom strategiska sektorer, inte bara skapar ekonomiska vinster utan också fungerar som ett verktyg för att påverka mellanstatliga relationer. Reimer och Stigert lyfter fram hur stater använder handelspolitik som en form av ekonomisk diplomati, där export och/eller import används för att bygga förtroende och etablera långsiktiga beroendeförhållanden (2006, s. 10–11). I fallet med Sveriges export av vapen till Brasilien kan detta ses som ett exempel på hur handel integreras i utrikespolitiska strategier, inte enbart utifrån komparativa produktionsfördelar, utan som ett medel för att främja bilaterala relationer, teknologiskt samarbete och inflytande i internationella forum. Handelsteorin, särskilt i sin strategiska form, blir därmed central för att analysera den bakomliggande logiken och konsekvenserna av Sveriges vapenexport. Det handlar inte bara om effektivitet och kostnadsstruktur, utan också om statens aktiva roll i att möjliggöra och driva export som ett verktyg för ekonomisk och politisk påverkan.

3 Metod

3.1 Forskningsdesign

Studien i stort genomförs som en enskild fallstudie över vapenexporten mellan Sverige och Brasilien där jämförelser av försvarsmaterielexporten mellan länderna under tidsperioden mellan år 2000–2024. För genomförandet av undersökningen har teorierna omsatts till två operationella indikatorer med varsitt tillhörande tillvägagångssätt för att besvara frågeställningen. Undersökningen analyserar handelsdata och bilaterala möten, vilka jämförs över tidsperioden i syfte att med hjälp av teorierna besvara frågeställningen. Dessa operationella indikatorer redovisas utförligt nedan. Fallstudiedesignen möjliggör en djupgående analys av denna specifika kontext där flera samband, processer och händelser mellan aktörerna kan studeras över en definierad tidsperiod. En enskild fallstudie av det här slaget begränsar visserligen möjligheterna till bred generalisering men förhoppningen är att undersökningen istället kan ge en mer kontextspecifik förståelse av några aspekter av hur vapenexport påverkar relationen mellan stater och förhoppningsvis indikera på några samband som kan ligga till grund för och inrikta framtida forskning.

3.2 Operationalisering

För att undersöka hur relationen mellan stater påverkas av vapenhandel så omsatts frågeställning och teoretisk utgångspunkt till i huvudsak två olika operationella indikatorer. De två indikatorer som undersöks är hur handeln med varor mellan länderna har förändrats under perioden samt hur antalet besök av högt

uppsatta statliga representanter i form av exempelvis kungaparet och ministrar förändras över tid. Det vore intressant att studera fler indikatorer, men i denna undersökning har handel och officiella besök valts ut och prioriterats som indikatorer på hur det politiska och ekonomiska samarbetet mellan länderna har förändrats. Således kommer ett eventuellt resultat där handel och/eller officiella besök har ökat att tolkas som att samarbetet och relationen har stärkts och vice versa.

Gällande handelsindikatorn så kommer denna studie mer specifikt att undersöka värdet på handeln i form av import och export av varor mellan länderna samt ländernas totala handel med omvärlden. Utifrån det så undersöks även andelen av respektive lands totala import och export av varor som går till/från Sverige respektive Brasilien. Syftet med att undersöka andelen av ländernas totala handel som sker med det andra landet är för att skapa ett relativmått och inte enbart analysera absoluta värden. Detta möjliggör en bättre jämförelse av hur handelsrelationen mellan länderna har förändrats i takt med utvecklingen av ländernas totala handel med omvärlden. Detta skapar även möjligheten att falsifiera ett eventuellt resultat där handeln mellan länderna har ökat i nominella termer om relativmättet visar att handeln mellan länderna relativt sett har minskat. Med anledning av bristande tillgång på tillförlitlig statistik gällande värdet på handeln med tjänster så har detta inte kunnat inkluderas i studien.

För att analysera hur antalet besök av ländernas företrädare har förändrats så gör undersökningen några avgränsningar och begränsningar i undersökningen. I undersökningen definieras besök som att en eller flera representanter från det ena landet fysiskt har rest till det andra landet i syfte att på något sätt representera sitt land eller ämbete. Således är semesterbesök och andra privata resor exkluderade i studien. De personer och kategorier av ämbeten vars besök tas med i studien är statsbesök och övriga besök av H.M.K Carl XVI Gustaf och H.M Drottning Silvia, Brasiliens president, Sveriges statsminister, talmän samt ministrar från ländernas regeringar. Således har besök av exempelvis statssekreterare, ambassadörer och andra diplomater, tjänstemän samt företagsledare exkluderats i studien för att uppnå en så hög transparens som möjligt och för att minska risken för ett mörkertal som missas i studien. I händelse av att flera representanter har rest tillsammans vid

samma tidpunkt och med ett uttalat gemensamt syfte så har det kategoriserats som ett (1) besök.

3.3 Material

I studien har olika material använts för att undersöka respektive operationell indikator. Som underlag till ländernas handel med varandra samt Sveriges totala handel med varor har statistik från den svenska Statistiska centralbyråns (SCB) statistikdatabas använts. För att undersöka Brasiliens totala handel med varor har statistik från World Trade Organization (WTO) nyttjats istället. Datan har sammanställts och presenteras i form av text och diagram i denna undersökning.

För framtagandet av sammanställningen över antalet officiella besök under perioden har ett flertal källor och metoder använts. Initialt gjordes allmänna sökningar på den svenska regeringens webbplats, den brasilianska motsvarande hemsidan och kungahusets sammanställning över svenska in- och utgående statsbesök för att identifiera de officiella besök som har gjorts. Därefter nyttjades Retriever Research (Mediearkivet) för att systematiskt ta del av historisk medierapportering från en mängd källor. För att göra materialet hanterbart så applicerades ett antal sökord, filter och avgränsningar av tidsperioden för att avgränsa sökningen så att hela materialet skulle kunna gås igenom. Sökningen bestod av att söka på “alla dessa ord”: Brasilien; Besök; Sverige samt “något av orden”: minister; diplomat; sändebud; statsbesök; företrädare; regering. Dessutom användes “Utan dessa ord”: Fotboll; VM. Sökningen gjordes på hela artiklar och med kategorin “Alla källor”.

I den andra delen av analysen av handeln mellan Sverige och Brasilien presenteras värden för ländernas respektive export och import. Värdena för Brasiliens totala handel presenterades ursprungligen i dollar, i jämförelsesyfte har dessa räknats om till svenska kronor. Beräkningen utgår från värdet av den totala handel av varor som multipliceras med den genomsnittliga växelkursen

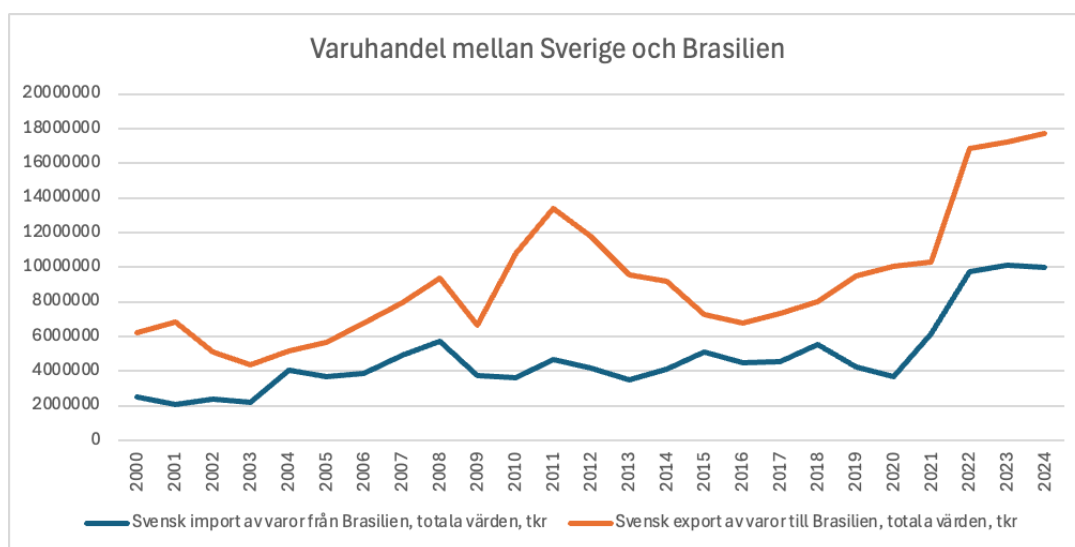
(Riksbanken, 2025) för dollar till svenska kronor för respektive år i undersökningen. Samtliga figurer i rapporten är sammanställda i programmet Excel, med data från hänvisad källa vid respektive figur.

Relativmått för export och import har räknats fram genom att för varje år i undersökningen dividera värdet för varuhandeln mellan Sverige och Brasilien med värdet för respektive lands totala varuhandel. På så sätt kan även andelen av respektive lands totala import och export av varor som går till/från det andra landet sättas i relation till landets totala varuhandel med omvärlden, vars resultat presenteras som en procentsats.

4 Resultat

4.1 Handel

4.1.1 Handel mellan Sverige och Brasilien

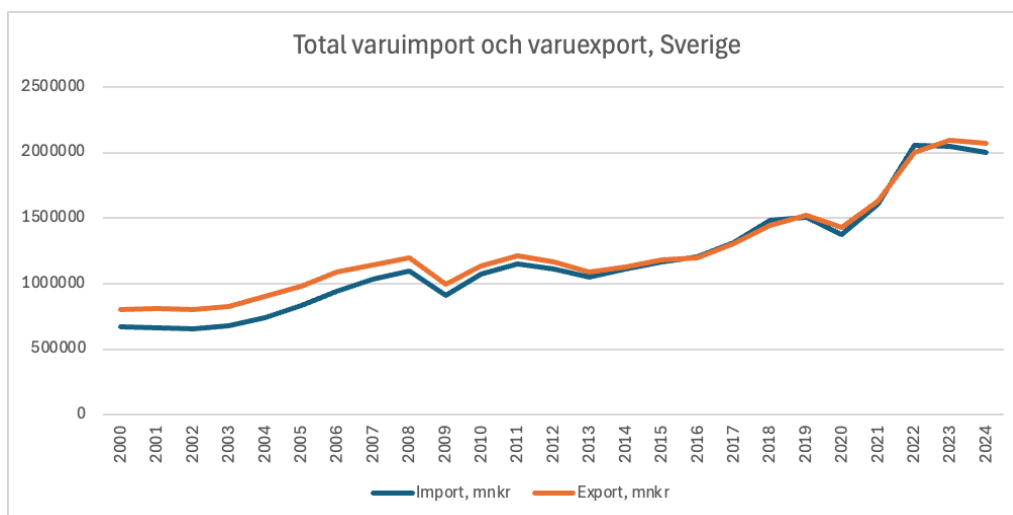

Figur 1. Varuhandel mellan Sverige och Brasilien, import och export mellan länderna. Ej justerat för inflation (SCB, u.å. B).

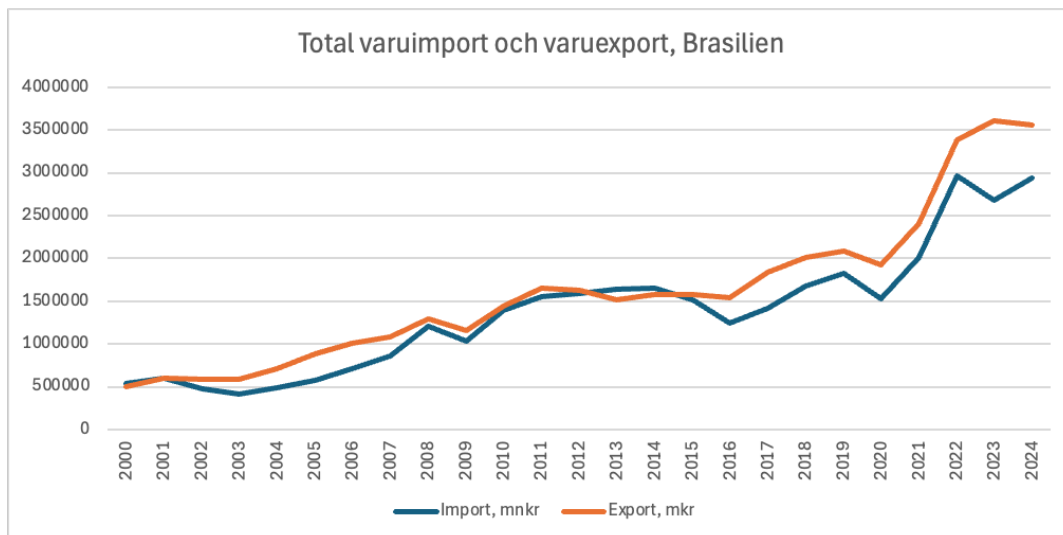
Figur 1 visar på en långsiktigt positiv trend av ökad ekonomisk integration mellan Sverige och Brasilien. Värdet på både export och import har haft en markant ökning sedan början av 2000-talet, framförallt efter år 2003. Sedan år 2000 har värdet på Sveriges export till Brasilien ökat med ungefär 185% och import med ungefär 300%. Sedan 2016 har värdet på handeln med varor mellan länderna ökat för varje år och den data som inhämtats indikerar att den ökat särskilt kraftigt från och med år 2021, relativt tidigare års utvecklingstakt.

Det framgår tydligt att Sveriges export till Brasilien konsekvent har varit högre än importen under hela den observerade perioden vilket visar på ett stabilt exportöverskott, framför allt mellan åren 2009 och 2013. Efter år 2021 har Sveriges handelsöverskott ökat ytterligare. Figur 1 visar tydligt att exporten är mer volatil än importen, exempelvis en snabb nedgång runt 2009 och sedan en kraftig ökning fram till 2011, därefter en gradvis minskning till en nivå som för åren i mätningen är normal, efter år 2021 ökar värdet på exporten till en historiskt hög nivå.

4.1.2 Sveriges och Brasiliens respektive totala import och export

Figur 2. Total varuimport och varuexport, Sverige. Ej justerat för inflation (SCB, u.å. A).

Figur 3. Total varuimport och varuexport, Brasilien. Ej justerat för inflation (WTO, 2025).

Både Sverige och Brasilien uppvisar en tydlig långsiktig trend av ökad utrikeshandel under perioden 2000 till 2024. Diagrammen visar att både import och export har ökat kraftigt över tid, det finns dock viktiga skillnader i mönstren vad gäller stabilitet, handelsbalans och volatilitet mellan länderna.

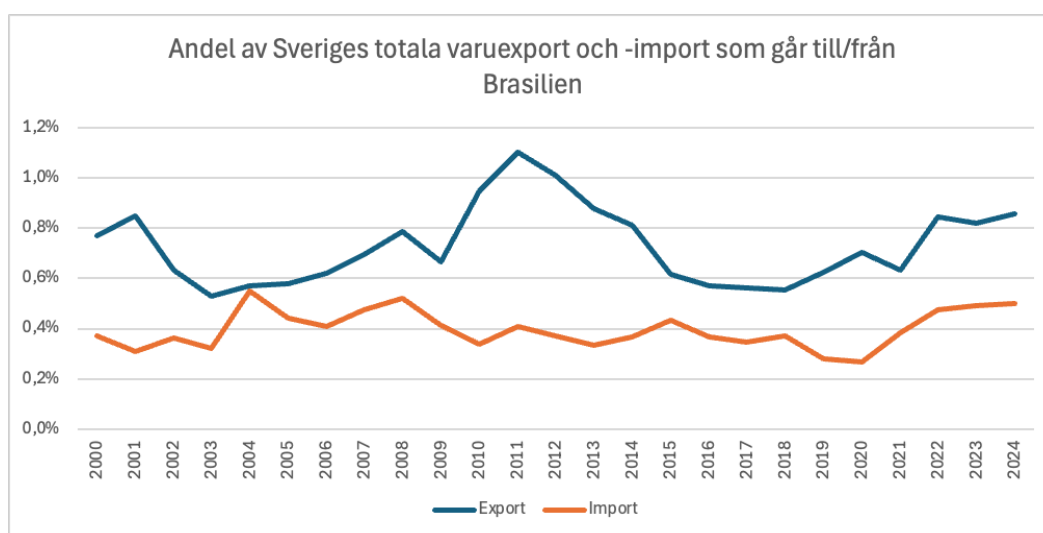
För Sverige syns en stadig ökning av både import och export, särskilt efter 2004. Exporten har konsekvent legat över importnivån, vilket tyder på ett bestående handelsöverskott. Detta överskott förstärks ytterligare från och med 2021, där exporten växer snabbare än importen. Åren 2009 och 2020 markerar kortare perioder av nedgång.

Över den observerade perioden har både importen och exporten ökat markant för Sverige, vilket kan tyda på en växande och alltmer globalt inriktad svensk ekonomi. Exporten har generellt legat något över importen, vilket innebär att Sverige haft ett positivt handelsnetto under större delen av tidsperioden.

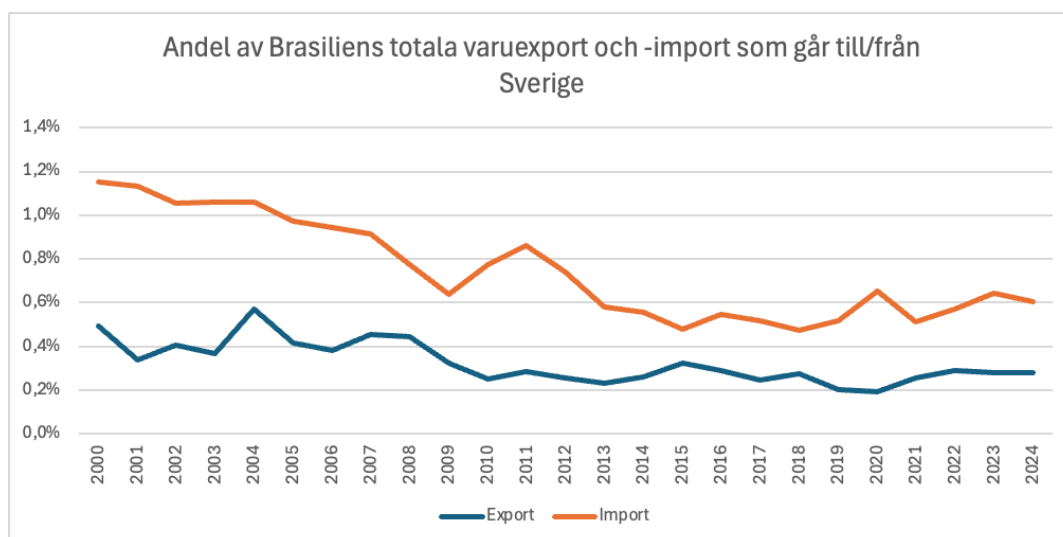
Under 2008–2009 syns en tydlig nedgång i både import och export, därefter sker en relativt snabb återhämtning. En liknande, men mindre dramatisk, nedgång syns även under 2020, särskilt i exporten, innan nivåerna återigen ökar kraftigt 2021. Mellan 2021 och 2022 sker en mycket kraftig uppgång på värdet av både

import och export. Under 2023 och 2024 ser man dock en viss avmattning, där både exporten och importen sjunker något.

Brasilien uppvisar en liknande övergripande tillväxttrend i export och import fram till 2015, därefter är det tydligt att Brasiliens handelsöverskott har ökat jämfört med Sverige. Ökningen efter 2020 är särskilt stor i export, vilket gör att exporten tydligt överskrider importen och ger Brasilien ett positivt handelsnetto.

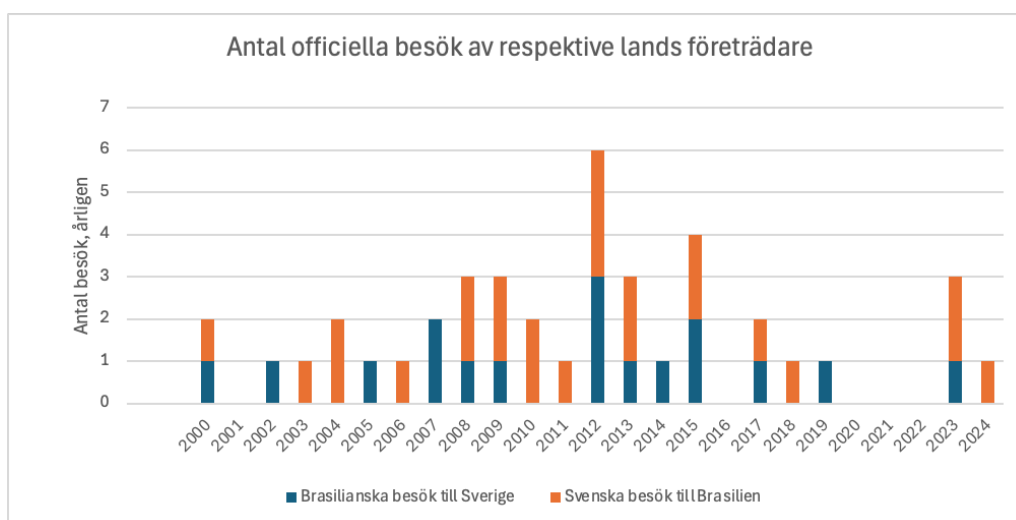
Figur 4. Andel av Sveriges totala varuexport och -import som går till/från Brasilien (relativmått) (SCB, u.å., B).

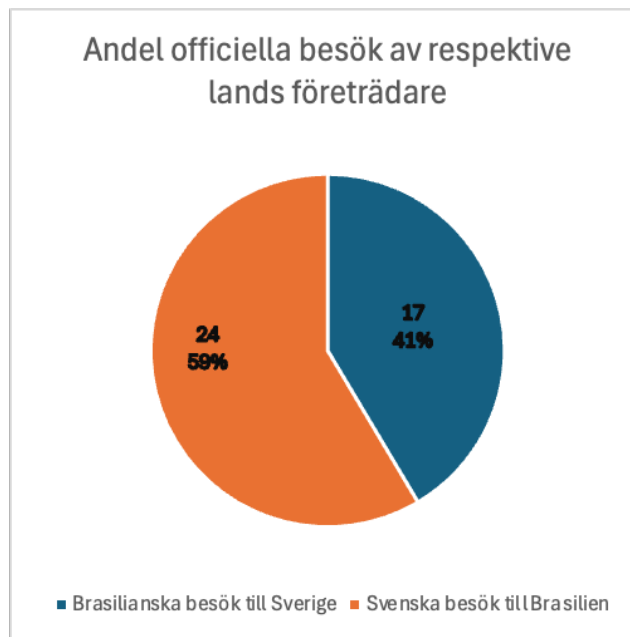
Figur 5. Andel av Brasiliens totala varuexport och -import som går till/från Sverige (relativmått) (WTO, 2025; SCB, u.å., B).

Figur 1 illustrerade handeln mellan Sverige och Brasilien i nominella termer, datan pekade på en större svensk export än import från Brasilien. Figuren visade också på att värdet av handeln mellan länderna har ökat tydligt under mätperioden. Figur 4 och 5 som illustrerar förändringen av relativmättet visar däremot på ett delvis annat resultat. Handeln mellan länderna har visserligen ökat i värde men möjliga orsaker till detta diskuteras i analysen. Figur 4 med andelen av Sveriges totala varuexport och -import som går till/från Brasilien uppvisar en svag ökning av andelen av landets import och export som går till Brasilien. Figur 5 däremot med det brasilianska perspektivet ger en annan bild. Från Brasiliens håll har andelen av landets handel som går till/från Sverige däremot minskat drastiskt. Från år 2000 har andelen av den brasilianska importen som kommer från Sverige sjunkit från 1,152% till 0,603% år 2024 samtidigt som exportandelen som tillfaller Sverige sjunkit från 0,493% år 2000 till 0,280% år 2024. Såväl andelen export som import med Sverige som handelspartner har alltså nästintill halverats.

4.2 Besök

Figur 6. Antal officiella besök av respektive lands företrädare, årligen. (Se bilaga 1 för underlag).

Figur 7. Antal och andel officiella besök mellan länderna (Se bilaga 1 för underlag).

Figur 6 och 7 illustrerar utvecklingen i det bilaterala utbytet mellan Sverige och Brasilien, mätt i antalet officiella och offentligt rapporterade besök från svenska och brasilianska företrädare enligt den operationalisering med tillhörande avgränsningar som redovisats ovan. Analysen visar att totalt 41 besök har gjorts av brasilianska och svenska företrädare under tidsperioden mellan åren 2000–2024. Figur 6 visar antalet besök per år där varje stapel i sin tur visar hur många besök som har gjorts från respektive land. Figur 7 visar i stället hur många besök som totalt har genomförts per land under hela tidsperioden samt hur stor andel av det totala antalet besök som det utgör.

Figur 7 visar att totalt 41 besök har genomförts under perioden av de valda företrädarna för Sverige och Brasilien. I statistiken framgår att svenska företrädare har genomfört 24 besök vilket innebär 59% av det totala antalet besök. Resultatet indikerar således en viss asymmetri i det bilaterala utbytet avseende just fysiska besök, där svenska representanter genomfört en större andel av de officiella besöken.

Figur 6 visar på att besök har genomförts utspritt över stora delar av perioden. Figur 6 visar även att antalet årliga besök låg på en generellt hög nivå under

perioden mellan 2007–2017 där det enbart var tre år, 2011, 2014 och 2016 som färre än 2 besök skedde. Allra flest besök gjordes år 2012 då sex besök genomfördes vilket är 50% fler besök än det näst högsta årliga antalet, fyra stycken, som gjordes 2015.

5 Analys

Undersökningens utgångspunkt för att komma fram till ett resultat utifrån handelsstatistik är att relationen mellan stater förbättras om handelsfrekvensen ökar. Statistiken över handel mellan Sverige och Brasilien (avsn. 4.1.1) visar att handeln har ökat mellan länderna, vilket utifrån utgångspunkten för resultat innebär att relationen har förbättrats men att enbart utgå ifrån detta resultatet ger en missvisande slutsats. Denna slutsats falsifieras däremot i analysen av jämförelsen mellan respektive lands totala handel samt relativmåten (avsn. 4.1.2). Båda ländernas totala handel har visserligen ökat i en till synes liknande takt som ländernas handel med varandra, detta visar på att ländernas handelsrelation inte nödvändigtvis har påverkats positivt av exporten gällande stridsflygplan. Tar man dessutom hänsyn till de redovisade relativmåten så blir det framförallt tydligt att Sverige ur det brasilianska perspektivet har fått en minskad roll som handelspartner då andelen handel med Sverige relativt Brasiliens totala handel har minskat. Detta kan tvärt emot hypotesen tolkas som att den ekonomiska relationen har försvagats trots exporten av Jas 39 Gripen samt ett totalt ökat värde av handeln med varor.

Att det är en majoritet svenska besök till Brasilien kan antas grunda sig i att stor del av besöken under tidigt 2000-tal var med syfte eller delsyfte att förhandla fram avtal och överenskommelser kring samarbetet gällande handelsavtalet avseende Jas 39 Gripen. Det är troligt att Sverige under tiden före avtalet hade ett större intresse i att initiera besök till Brasilien för att vinna fördelar gentemot andra parter som Brasilien vid tillfället förhandlade med angående köp av stridsflygplan. Vår tolkning är därmed att det är naturligt att de svenska besöken till Brasilien var fler än de brasilianska till Sverige.

5.1 Teoribaserad analys

5.1.1 Interdependens

Under den tidsperioden som studien omfattar så har avtalet mellan Sverige och Brasilien i form av Saabs åtagande att leverera det svenska stridsflygplanet Jas 39 Gripen med tillhörande tjänster och teknologiöverföring varit en del i utbytet mellan länderna på försvarsområdet. För Saabs del har det inneburit en betydligt tätare relation till Brasilien och kopplingen till Sydamerika i stort. Det kan sättas i ett större sammanhang genom att Saab i den svenska kontexten är ett av de största såväl som viktigaste företagen i den svenska försvarsindustrin. Försvarsindustrin är viktigt för totalförsvaret och starkt bidragande till att det militära försvaret ska kunna fungera och lösa sina uppgifter i alla konfliktnivåer (Försvarsmakten, 2025). Samarbetet inom försvarsindustrin mellan länderna har ökat och vår hypotes var att ett försvarsmaterielsamarbete likt detta skulle kunna skapa enskilda beroenden eller interdependens mellan Sverige och Brasilien. Vapenexport med den här typen av avancerade system och i det här fallet även ett uttalat tekniköverföringsprogram kan rimligen inte bara köpas och skickas utan kräver ett större utbyte mellan Saab och Brasilien kring exempelvis utbildning, tillverkning och forskning där även ländernas flygvapen och andra myndigheter är inblandade. Den svenska staten har som tidigare redovisats varit inblandad i sådana här affärer i olika skeden med såväl marknadsföring inför försäljning, dialog mellan regeringsrepresentanter och överväganden kring exportkontroll. Utifrån dessa aspekter och den beskrivna processen så var vår hypotes alltså att beroendet och samarbetet på försvarsområdet skulle leda till spillover-effekter på andra aspekter, såsom exempelvis handeln mellan länderna, så att samarbetet mellan länderna skulle öka och att relationen fördjupas. Vår undersökning visar dock inte på ett sådant resultat vilket vi i huvudsak ser två potentiella förklaringar till. Antingen är det helt enkelt så att relationen och samarbetet mellan Sverige och Brasilien inte har fördjupats under perioden. I annat fall är det andra faktorer som påverkar att resultatet inte blev i enlighet med hypotesen, exempelvis att vår valda operationalisering inte mäter

samarbetet och relationen på det sätt som var avsikten. De metodologiska aspekterna diskuteras utförligare i nästkommande del.

Det kan trots detta understrykas att ett flertal attribut av interdependens kan skönjas mellan Sverige och Brasilien. Brasilien har visserligen en inhemsk flygplanstillverkare i Embraer men det kan antas att en av anledningarna till att landet väljer att importera ett stridsflygssystem är för att förmågan att utveckla ett eget saknas eller är begränsad då det är mycket avancerade system som ställer höga krav på exempelvis ingenjörskonst och teknisk utveckling vilket kan illustreras av att det är en begränsad skara länder som har utvecklat egna stridsflygplan idag. En aspekt som stärker detta antagande är att Brasilien till synes verkar ha varit angelägna om att inkorporera teknologiöverföring som en del i upphandlingen av nytt stridsflyg till landet. Det kan tyda på att man på kort sikt vill importera ett system men på längre sikt bygga upp den inhemska förmågan till att bygga ett eget stridsflygplan. Affären kan innebära att Brasilien bygger upp ett beroende till Sverige när det kommer till såväl tillgång på stridsflygplan som förmåga till att bedriva militära operationer i luftdomänen. Sverige tillsammans med Saab har samtidigt ett behov av att sälja flygplansmodellen till andra nationer för att kunna dela på exempelvis utvecklings- och produktionsrelaterade kostnader och i och med den numera uppbyggda organisationen och produktionsanläggningen i Brasilien så har Saab ett fortsatt beroende av Brasilien för att kunna skala upp sin verksamhet på den sydamerikanska marknaden i allmänhet och vidare export av Jas 39 Gripen till andra syd- och latinamerikanska länder. Just att använda företagets numera uppbyggda verksamhet i Brasilien som ett nav för att öka försäljningen och företagets operationer i regionen har varit ett uttalat mål från Saab (Saab, 2023). En annan händelse som förstärker påståendet att den svensk-brasilianska relationen präglas av ömsesidiga beroenden är att Sverige 2024 beslutade att köpa in brasilianska transportflygplan till det svenska flygvapnet för att ersätta föråldrade flygplan av en annan modell och således modernisera flygplansflottan (Regeringskansliet, 2024). Detta kan tolkas som att beroendena mellan länderna på försvarsområdet blir mer ömsesidiga. Asymmetrier i ömsesidiga beroenden kan som tidigare redovisats vara den faktor som möjliggör för den ena aktören att utöva inflytande över motparten. Huruvida Sverige har kunnat göra detta genom

Brasiliens beroende till Sverige för att bygga upp sin luftstridsförmåga kan ifrågasättas och är något som vi återkommer till i våra förslag till vidare forskning.

5.1.2 Handelsteori

Det är diskuterbart hur väl klassisk handelsteori fungerar som förklaringsmodell vad gäller Sverige och Brasiliens övergripande relation som en konsekvens av försvarsmaterielhandeln. Det är tydligt att det råder komparativa fördelar i handeln med försvarsmateriel mellan länderna, att Sverige är en av de globalt ledande utvecklarna av stridsflyg gör det fördelaktigt för Brasilien att importera materielen istället för att idag utveckla och producera inhemskt. Det fördjupade handelssamarbetet som annonserades under 2024, som delvis innebär svensk import av transportflygplan från Brasilien, visar på att länderna har möjlighet att göra vinster genom att fördjupa sitt bilaterala samarbete. Enligt den klassiska handelsteorin drivs handel och internationellt överskridande utvecklingssamarbete av marknaden och därmed av strikt ekonomiska faktorer, i fall som rör försvarsmateriel är det däremot fler faktorer som är viktiga.

Stater har genom sitt inflytande möjlighet att genom diplomatiska relationer påverka andra stater till handelsbeslut i syfte att gynna inhemska företag, och därigenom skapa dels bättre ekonomisk och politisk position för det egna landet, dels stärka relationer till landet som handeln avser bedrivas med. Detta visar sig i praktiken i fallet med Sverige och Brasiliens handelsavtal då besöken från svenska företrädare till Brasilien tydligt ökade under åren inför att handelsavtalet gällande export av Jas 39 Gripen tecknades 2014. Att staten genomför marknadsföring å industrins vägnar på detta sätt visar på att svenska staten ser möjligheten att skapa starkare bilaterala samarbeten genom svenska försvarsindustriföretag, i detta fall Saab. Svenska statens agerande i att hjälpa Saab i exportförhandlingar kan i förlängningen vara ett sätt för Sverige att få en bättre position globalt, dels inom handelsrelationer men också generellt vad gäller säkerhetspolitiska och industriella relationer.

Hypotesen i undersökningen var att genom att etablera utveckling på plats i Brasilien med teknik- och kunskapsöverföring, i stället för att enbart exportera färdiga produkter, skulle Sveriges politiska och ekonomiska relationer fördjupas i enlighet med den strategiska handelsteorin. Genom resultatet som undersökningen visar kan detta däremot ej beläggas.

5.2 Alternativa förklaringsfaktorer

Att den totala handeln mellan Sverige och Brasilien förändras över tid påverkas inte bara av handelssamarbete eller relationen i sig, utan också av en rad externa faktorer. De fluktuationer som sker i handelsbalansen kan bero på frågan som analyseras i sig, alltså att relationerna mellan länderna förändras och med det ändras handelsfrekvensen och förhållandet mellan export och import. Variationerna kan däremot också bero på faktorer som exempelvis finanskrisen 2008, Covid-19-pandemin eller det globala säkerhetsläget. Det är troligt att de kraftiga förändringarna i handelsbalansen under det tidiga 2010-talet orsakades av finanskrisen 2008 och att den snabba uppgången i total handel efter 2021 kan bero på pandemieffekter.

Att utomstående faktorer påverkar ländernas handelsrelation mer än vad handel i sig gör blir tydligt i och med att länderna undersöks dels genom en analys av ländernas interna totala handel och dels ländernas respektive totala handel mot omvärlden. Vad som blir tydligt i analysen är att båda länderna har haft en kraftig ökning i värdet av handeln och ländernas bilaterala handel följer i stort sett samma utvecklingskurva. Även analysen av relativmått förstärker bilden av att undersökningen inte påvisar något tydligt samband mellan exporten av Jas 39 Gripen och en utökad och fördjupad relation mellan länderna. Det är därmed svårt att påvisa att försvarsindustri-samarbetet mellan Sverige och Brasilien är den faktor som skapat den ökade aktiviteten i handelsmönstret.

Vid analys av datan över historiska officiella besök blir externa faktorer extra tydligt då besöken mellan länderna upphörde helt mellan åren 2020 och 2022, sannolikt var Covid-19-pandemin bidragande till detta. Detta leder också till att analysen avseende hur besöksfrekvensen har utvecklats under tidsperioden kopplat till vapenexportavtalet mellan länderna inte säkert ger ett heltäckande och rättvist svar angående ländernas relation till varandra utan att ta ytterligare yttre faktorer i beaktning.

En aspekt som är viktig att ha i åtanke gällande externa faktorer är inhemska politiska strömningar i länderna. Det är möjligt att ländernas relation till varandra präglas mer av den politiska inriktning som för tillfället styr landet än av rådande handelsrelationer. Om politiken som bedrivs i länderna är vänligt respektive fientligt inställd till internationell handel kommer detta sannolikt att påverka relationen till de länder man bedriver handel genom stora avtal med. Det är samtidigt möjligt att handelsrelationerna påverkas av vilken politik i sig som bedrivs i respektive land. Om två länder exempelvis ligger nära varandra ideologiskt och drar åt samma politiska håll är det troligt att länderna kommer ha närmare till att sluta avtal kring samarbete och i förlängningen handel. Det är dessutom möjligt att samarbete rörande just försvarsindustri blir extra intressant för länder som har samma politiska intressen och mål. Om den politiska inriktningen i länderna är nära varandra kan det också vara möjligt att företrädare är mer benägna att besöka det andra landet och vice versa, politiska svängningar i respektive land kan därmed vara en variabel som gör att besöksfrekvensen förändras, oberoende av ländernas handelsrelation och eventuella handelsavtal.

Inflation är en annan aspekt som bedöms ha en inverkan på resultatet av mätningen av den operationella indikatorn handel. Figur 1–3 som redovisas i nominella tal, det vill säga inte justerat för köpkraft eller inflation, bedöms ha påverkats av inflationen. Framför allt lär de sista årens kraftiga skjuts uppåt avseende värdet på importen och exporten kunna förklaras av den kraftiga inflation som följde i stora delar av världen efter pandemin med Covid-19 (SCB, 2025) och vilket ger tydliga effekter på graferna.

5.3 Metodreflektion

Metoden som har använts i undersökningen lämnar visst utrymme för att variabler som också påverkar eller samverkar med resultatet utelämnas. Eftersom denna undersökning utöver handel fokuserar på fysiska, officiella besök är det möjligt att övrig kontakt mellan Sverige och Brasilien utelämnas, det kan exempelvis röra sig om telefon/videosamtal, kontakt vid globala konferenser eller icke offentligt publicerade möten/samtal. Under åren 2020–2022 förekom exempelvis inga officiella besök enligt denna uppsatsens avgränsning, detta med anledning av den globala Covid-pandemin som förhindrade fysiska besök. Det är möjligt att kontakten mellan länderna under denna tid förändrades, antingen minskade i och med att företrädare för länderna inte hade möjlighet att träffas fysiskt, eller att kontakten ökade för att mer av officiella kontakten mellan länder eventuellt lades om till att ske digitalt.

Den operationella indikatorn besök kan i efterhand konstateras vara aningen missvisande, åtminstone kopplat till frågeställningen om hur just vapenexporten i sig påverkar relationen mellan länderna. Detta med anledning av att den typ av officiella besök som har mätts i undersökningen främst verkar ske inför att en stor affär av det här slaget äger rum då stora försvarsmateriellaffärer verkar vara förknippade med försäljningsinsatser från ministrar och andra statliga representanter. Det kan förklara varför besöken i det här fallet visar sig ha kulminerat åren innan affären tecknades.

Värt att notera är att framställningen av statistiken för de officiella besöken utgår ifrån sökningar i näst intill uteslutande svenska källor. Detta med anledning av att vi saknar språkkompetensen för att jobba med brasilianska databaser och källor och bedömningen var att ett sådant förfarande där vi jobbar med översättning skulle vara ineffektiv och samtidigt inte förbättra träffsäkerheten nämnvärt. Vår bedömning är i stället att svenska medier sannolikt har rapporterat även när brasilianska representanter har genomfört besök i Sverige då det tenderar att involvera även de svenska motsvarigheterna och skapa medieuppmärksamhet. Således ser vi inte detta som någon avsevärd svaghet med undersökningen men vill

ändå nämna det då en analys av källor från båda länderna naturligtvis skulle vara ännu bättre.

6 Avslutning

6.1 Förslag till vidare forskning

Ett spår som vi finner intressant att undersöka vidare är just beroendet mellan Brasilien och Sverige. Finns det en asymmetri i beroenden, hur är dessa i så fall fördelade? Samarbetet och beroendet på just försvarsområdet kopplat till exporten av Jas 39 Gripen har vi redogjort för i denna uppsats, men det vore intressant att forska vidare på hur situationen ser ut gällande beroenden på andra områden mellan länderna. Framför allt vore eventuella slutsatser om hur asymmetrier kring interdependens har exploaterats av aktörerna, exempelvis om Sverige har utövat någon påverkan på Brasilien kopplat till uppbyggnaden av flygvapnet eller någon annan aspekt, intressanta att forska vidare på.

Den frågeställning som denna uppsats strävat efter att besvara skulle även kunna repeteras med annan metod och annorlunda operationella indikatorer. Det är möjligt att en undersökning med liknande frågeställning och samma syfte men som genomför mätningen på andra operationella indikatorer skulle kunna komplettera våra slutsatser med ytterligare perspektiv. Några exempel på alternativa metoder skulle kunna vara att i stället genomföra en processpåring på de aktiviteter och händelser i det bilaterala samarbetet. En annan är att i stället analysera ländernas representanters uttryck om relationen. Till exempel genom djupintervjuer med regeringsföreträdare eller kvalitativ innehållsanalys på officiella kommunikéer, utrikesdeklarationer eller andra uttalanden.

6.2 Slutsatser

Undersökningens syfte var att undersöka vilken påverkan som vapenexport har på den politiska och ekonomiska relationen med andra länder. Trots att beroenden mellan länderna har uppstått till följd av försvarsmaterielexporten, vilket kan förstås utifrån teoribildningen kring interdependens, har undersökningen inte kunnat bekräfta hypotesen att ländernas relation utvecklas positivt i samband med vapenexportavtal. Handeln mellan länderna har i nominella tal ökat under den observerade tidsperioden, i likhet med ländernas totala handel med omvärlden. Däremot har vi genom undersökningen visat att andelen handel som riktas till det andra landet, har för Sveriges del varit på en stabil nivå över tidsperioden, samtidigt som det i Brasiliens fall har sjunkit markant. Undersökningen i stort och framför allt analysen av de relativa handelsmåttan gör att vi inte finner stöd för hypotesen, detta på grund av att inget samband mellan exporten av Jas 39 Gripen och en utökad politisk och ekonomisk relation mellan Sverige och Brasilien har observerats.

Analysen av de officiella besöken under perioden 2000–2024 möjliggör observationen att de officiella besöken i fallet kulminerade innan den stora överenskommelsen kring försvarsmaterielexport år 2014. Därmed drar vi slutsatsen att de officiella besöken inte nödvändigtvis är en indikator på att relationen har fördjupats eller utökats utan kanske snarare ett tecken på en ambition om att utöka relationen genom exempelvis ett större försvarsmaterielavtal såsom detta fall med Jas 39 Gripen och Sverige och Brasilien.

Sammanfattningsvis har undersökningen inte kunnat påvisa ett samband mellan vapenexport och förbättrade politiska och ekonomiska relationer mellan de inblandade länderna. Däremot har de relativa handelsmåttan och Sveriges andel av Brasiliens import påvisat en minskad svensk roll som handelspartner till Brasilien, vilket om något påvisar att den ekonomiska och handelsmässiga relationen länderna emellan har försvagats.

7 Referenser

- Aksenova, Marina, 2021. *Arms trade and weapons export control*. I: M. Gibney, G. E. Türkelli, M. Krajewski & W. Vandenhoe (red.), *The Routledge Handbook on Extraterritorial Human Rights Obligations*. London: Routledge, s. 379–391.
- Araujo, Gabriel – Johan Ahlander, 2024. *Sweden selects Embraer cargo plane, Brazil plans to buy more Saab fighters*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/sweden-brazil-sign-outline-deal-fighter-jets-cargo-planes-2024-11-10/>. Hämtdatum: 2025-05-08.
- Brander, James A., 1995. *Strategic Trade Policy*. NBER Working Paper No. 5020. Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research. [Elektronisk] Tillgänglig: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w5020/w5020.pdf. Hämtdatum: 2025-05-19.
- Coetzee, Wayne, 2017. ”The Interplay Between National Interest and Idealism Regarding Sweden’s Gripen Exports”, *Scientia Militaria: South African Journal of Military Studies*, vol. 45, nr 1, s. 45–66.
- Domínguez Avila, C. F., de Souza, D. R. & Guedes, M. A., 2017. *Arms Transfer Policies and International Security: the Case of Brazilian-Swedish Co-operation*. Contexto Internacional, 39(1), s.135–156.
- Doyle, Michael W, 2022 [1986]. ”Liberalism and World Politics” i Mingst, K. A – Jack L – J. L. Snyder – Heather Elko McKibben (red.), *Essential Readings in World Politics*. 8:e uppl. New York: W. W. Norton & Company, s. 84–98.

- Erickson, J. L., 2015. *Dangerous Trade: Arms Exports, Human Rights, and International Reputation*. New York: Columbia University Press.
- Exportkreditnämnden (EKN) 2024. *Brasilien – Landriskanalys*. [Elektronisk]
Tillgänglig: <https://www.ekn.se/lander/lander-varldsdelar/jamfor-lander/brasilien/>. Hämtdatum: 2025-05-12
- Försvarsmakten, 2024. *Skyddsvärden för försvaret av Sverige: Att identifiera säkerhetskänslig verksamhet*. [Elektronisk] Tillgänglig:
<https://www.forsvarsmakten.se/contentassets/546bbe13064a4c739e1cbc4b5e4571f7/skyddsvarden-for-forsvaret-av-sverige.pdf>. Hämtdatum: 2025-05-20.
- Sipri, 2025. *TRENDS IN INTERNATIONAL ARMS TRANSFERS, 2024*.
[Elektronisk] Tillgänglig: https://www.sipri.org/sites/default/files/2025-03/fs_2503_at_2024_0.pdf Hämtdatum: 2025-05-24
- Inspektionen för strategiska produkter (ISP), 2025. *Den svenska exporten av krigsmateriel 2024*. [Elektronisk] Tillgänglig:
<https://isp.se/media/0yddwrrl/pressmeddelande-2024.pdf>. Hämtdatum: 2025-04-28.
- Keohane, Robert O. & Nye, Joseph S., 2012. *Power and Interdependence*. 4:e upplagan. Boston: Pearson Education.
- Murdock, C. W., 2020. "Why Ricardo's Theory of Comparative Advantage regarding Foreign Trade Doesn't Work in Today's Global Economy", *University of Bologna Law Review*, vol. 5, nr 1, s. 59–130.
- Mehrl, M., Seussler, D. & Thurner, P. W., 2024. Money first? Strategic and economic interests in the international arms trade network, 1920–1936. *Global Networks*, 24(4), s.1–20.
- Regeringskansliet, 2024. *Brazil and Sweden deepen aerospace cooperation*.
[Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.government.se/press->

[releases/2024/11/brazil-and-sweden-deepen-aerospace-cooperation/](https://www.researchgate.net/publication/4894042_Evidence_on_Imperfect_Competition_and_Strategic_Trade_Theory).

Hämtdatum: 2025-05-26.

Reimer, J Jeffrey – Stiegert, Kyle W, 2006. “Evidence on Imperfect Competition and Strategic Trade Theory”, nr. 498, Tillgänglig:

https://www.researchgate.net/publication/4894042_Evidence_on_Imperfect_Competition_and_Strategic_Trade_Theory. Hämtdatum: 2025-05-19

Saab, 2023. *Produktionslinje för Gripen E invigd i Brasilien*. [Elektronisk]

Tillgänglig: <https://www.saab.com/sv/newsroom/press-releases/2023/produktionslinje-for-gripen-e-invigd-i-brasilien>. Hämtdatum: 2025-05-22.

Statistiska centralbyrån (SCB), u.å. A. *Total varuimport, varuexport och handelsnetto. År 1975–2024*. [Elektronisk] Tillgänglig:

https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_HA_HA0201_HA0201A/ImportExportSnabbAr/table/tableViewLayout1/. Hämtdatum: 2025-05-21.

Statistiska centralbyrån (SCB), u.å. B. *Varuimport och varuexport. Totala värden efter handelspartner, bortfallsjusterat. År 1998–2024*. [Elektronisk]

Tillgänglig: https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_HA_HA0201_HA0201A/OImpExpLandTotAr/table/tableViewLayout1/. Hämtdatum: 2025-05-21.

Statistiska centralbyrån (SCB), 2025. *Konsumentprisindex, 12-*

månadersförändring, procent (Inflationstakten) <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/priser-och-ekonomiska-tendenser/priser/konsumentprisindex-kpi/pong/tabell-och-diagram/konsumentprisindex-kpi/kpi-12-manadersforandring-inflationstakten/>

Hämtdatum: 2025-05-15

- Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI), 2025. *SIPRI Arms Transfers Database*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.sipri.org/databases/armstransfers>. Hämtdatum: 2025-05-13.
- Stratfor, 2009. *Brazil, Sweden: A Mutually Beneficial Fighter Deal?* [Elektronisk] Tillgänglig: <https://worldview.stratfor.com/article/brazil-sweden-mutually-beneficial-fighter-deal>. Hämtdatum: 2025-05-26.
- Sveriges Radio, 2009. *Tolgfors till Brasilien för JAS-förhandlingar*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.sverigesradio.se/artikel/2763267> Hämtdatum: 2025-05-09.
- Sveriges Radio, 2009. *Tolgfors till Brasilien för JAS-förhandlingar*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.sverigesradio.se/artikel/3258097> Hämtdatum: 2025-05-09.
- Sveriges Riksbank, 2025. *Sök räntor och valutakurser – SEK/USD månadsgenomsnitt 1990–2025*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.riksbank.se/sv/statistik/rantor-och-valutakurser/sok-rantor-och-valutakurser/?s=g130-SEKUSDPMI&a=Y&from=1990-04-23&to=2025-05-20&fs=3#result-section>. Hämtdatum: 2025-05-19.
- Tan, A. T. H. (red.), 2020. *Research Handbook on the Arms Trade*. Northampton: Edward Elgar Publishing.
- World Trade Organization (WTO), 2025. *Merchandise Trade – Trade Dashboard*. [Elektronisk] Tillgänglig: https://stats.wto.org/dashboard/merchandise_en.html. Hämtdatum: 2025-05-13.
- Zhang, Wei-Bin, 2008. *International Trade Theory: Capital, Knowledge, Economic Structure, Money, and Prices Over Time*. Berlin: Springer.

2000. "TT:S LÖPSEDEL SÖNDAG 9 JULI 2000 INRIKES". *Tidningarnas Telegrambyrå*. Löpsedel. 9 juli 2000

8 Bilaga 1 – Officiella besök (lista, kronologisk ordning)

1. 2000, juli, Björn von Sydow på veckolångt besök i Chile och Brasilien
2. 2000, september, Brasiliens försvarsminister Geraldo Magella da Cruz Quintao besöker Sverige
3. 2002 – President Fernando Henrique Cardoso deltar på ett möte om Progressive Governance i Stockholm, efter inbjudan av statsminister Göran Persson
4. 2003 – Statsminister Göran Persson närvarar vid installationen av President Lula
5. 2004, februari, samordningsminister Pär Nuder på besök i Brasilien
6. 2004, juni, näringsminister Leif Pagrotsky på besök i Brasilien (sandvik)
7. 2005, maj, Brasiliens kulturminister Gilberto Gil besökte Sverige i samband med att han mottog Polarpriset
8. 2006, januari, Statssekreterare Lise Bergh besökte Brasilien i samband med Ostindiefararens hamnstopp i Recife
9. 2007, juni, Miljöminister Marina Silva deltog i Riksgränsmötet
10. 2007, September, Brasiliens president på första statsbesöket i Sverige
11. 2008, Brasiliansk minister på besök i Visby för att diskutera Gripen-affär
12. 2008 – Sveriges riksdags talman, Per Westerberg, besöker Brasilien
13. 2008 – Drottning Silvia besöker Brasilien för att närvara vid tredje Världsmötet mot sexuellt exploatering mot barn och unga i Rio De Janeiro
14. 2009 – President Lula besöker Stockholm för möte mellan Brasilien och EU
15. 2009, april, Sten Tolgfors (försvarsminister) reser till Brasilien för att förhandla om Jas 39 Gripen.
16. 2009, november, Sten Tolgfors (försvarsminister) reser till Brasilien för att förhandla om Jas 39 Gripen
17. 2010 – Utrikesminister Carl Bildt besöker Brasilien
18. 2010, utgående svenskt statsbesök till Brasilien
19. 2011, Reinfeldt (statsminister) besöker Brasiliens president för att diskutera världsläget allmänt.
20. 2012, augusti, Brasiliens (minister of external relations) Antonio Patriota träffade Carl Bildt (utrikesminister) i Stockholm
21. 2012 – Sveriges riksdags talman, Per Westerberg, besöker Brasilien
22. 2012 – Sveriges kung och statsminister Fredrik Reinfeldt deltar i Rio+20 Conference
23. 2012 – Brasiliens vicepresident Michel Temer och talmannen i underhuset, Marco Maia, besöker Sverige
24. 2012 – Utrikesminister Antônio de Aguiar Patriota besöker Sverige
25. 2012 – Svenska försvarsministern Karin Enström besöker Brasilien
26. 2013, maj, Annie Lööf, näringsminister besöker brasilien
27. 2013 – Parliamentary mission headed by the President of the Foreign Affairs and Defense Commission of the Senate, Ricardo Ferraço, and the President of the Foreign Affairs and Defense Commission of the Lower House of Congress, Nelson Pellegrino, visits Sweden

28. 2013 – Kung Carl XVI Gustaf och the Kungliga ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) besöker São Paulo, Curitiba och Rio de Janeiro
29. 2014 – Försvarsminister Celso Amorim besöker Sverige, tillsammans med the Chief of the Institutional Security Office, brasilianska flygvapenchefen och andra ämbetsmän
30. 2015 – Minister för näringsliv och innovation Mikael Damberg besöker Brasilien tillsammans med en näringslivsdelegation
31. 2015 – Försvarsminister Aldo Rebelo besökte Sverige under året (troligen med anledning av öppningen av “the Brazilian Defense Attaché Office in Sweden”)
32. 2015, Januari, Löfvén i Brasilien
33. 2015, oktober, Dilma Rousseff, President, Besök i Sverige, Bl.a hos SAAB
34. 2017, Juni, Raul Jungmann träffar Peter Hultqvist i Sverige. Med anledning av utformning av flyg- samarbetet, bl.a Gripen- programmet.
35. 2017 – Svenskt utgående statsbesök med kungen och drottningen till Brasilien
36. 2018, november, Drottning Silvia besöker demenskonferens i São Paulo
37. 2019 – Försvarsminister Fernando Azevedo e Silva besöker Linköping för att närvara vid ceremonin för den första leveransen av ett Jas 39 Gripen-flygplan till det brasilianska flygvapnet och för att möta den svenska försvarsministern Peter Hultqvist
38. 2023, november, Johan Forsell, Bistånd och utrikeshandelsminister, besöker Brasilien i syfte att främja näringslivsintressen i Brasilien
39. 2023, maj, Carl-Oskar Bohlin på besök i Brasilien
40. 2023, november, brasiliansk delegation på besök i Sverige (Den brasilianska mötesdelegationen bestod bland annat av vice forsknings- och innovationsminister Luis Fernandes och vice försvarsminister Luiz Henrique Pochyly da Costa.)
41. 2024, november, Pål Jonsson, Försvarsminister, Natal Brasilien

8.1 Referensförteckning till bilaga 1

Triches, Robert, 2017. “Brasilien garanterar att Gripen-affär blir av”

Omni. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://omni.se/brasilien-garanterar-att-gripen-affar-blir-av/a/oqR5W> Hämtdatum: 27 maj 2025.

Arbetsblad, 2004. “Näringsminister Leif Pagrotsky på besök i Brasilien (Sandvik)”. 19 juni 2004.

Höjeberg, Thomas, 2000. “Brasiliansk försvarsminister diskuterar gripenköp.”

Tidningarnas Telegrambyrå. Nyhetsartikel. 1 september 2000.

Kungahuset, 2007. *H.M. Konungens tal vid galamiddagen i samband med statsbesök av Brasiliens president*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.kungahuset.se/arkiv/tal/2007-09-11-h.m.-konungens-tal-vid-galamiddagen-i-samband-med-statsbesok-av-brasiliens-president> Hämtdatum: 20 maj 2025.

Kungahuset, 2007. *Drottning besökte São Paulo* [Elektronisk] <https://www.kungahuset.se/arkiv/aldre-nyheter/2018-11-08-drottningen-besokte-sao-paulo>

Kungahuset, (u.å.). *Statsbesök och officiella besök*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.kungahuset.se/sveriges-monarki/statsbesok-och-officiella-besok> Hämtdatum: 19 maj 2025.

Leonardz, Jenny, 2005. *Gil gav priset sitt gillande*, Svenska Dagbladet (SvD). [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.svd.se/a/b76047a9-c7e3-35d3-bf94-d0cbb3ef8aee/gil-gav-priset-sitt-gillande> Hämtdatum: 19 maj 2025.

Majlard, Jan, 2015. *Brasiliens president till Sverige – besöker Saab-fabrik* (Svenska Dagbladet (SvD)). [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.svd.se/a/3ea07e32-626e-4eac-8237-44d0efb67e9f/brasiliens-president-till-sverige-besoker-saab-fabrik> Hämtdatum: 20 maj 2025.

Ministério das Relações Exteriores, (2012). *Brazil–Sweden joint communiqué, Stockholm, August 28, 2012*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.gov.br/mre/en/contact-us/press-area/press-releases/brazil-sweden-joint-communique-stockholm-august-28-2012> Hämtdatum: 20 maj 2025.

Ministério das Relações Exteriores, 2015/2025. *Kingdom of Sweden*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.gov.br/mre/en/subjects/bilateral-relations/all->

[countries/kingdom-of-sweden](#)

Hämtdatum: 20 maj 2025.

Palmeus, Lennart, 2004. "Samordningsminister Pär Nuder på besök i Brasilien",
Dagens Industri. 17 februari 2004

Regeringskansliet, 2023. *Brasiliansk delegation på besök i Sverige*. [Elektronisk]
Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/artiklar/2023/11/brasiliansk-delegation-pa-besok-i-sverige/> Hämtdatum: 19 maj 2025.

Regeringskansliet, 2023. *Carl-Oskar Bohlin besökte Brasilien för att delta i invigning av monterings- och testanläggning för JAS 39 Gripen*. [Elektronisk]
Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/artiklar/2023/05/carl-oskar-bohlin-besokte-brasilien-for-att-delta-i-invigning-av-monterings--och-testanlaggning-for-jas-39-gripen/> Hämtdatum: 19 maj 2025.

Regeringskansliet, 2023. *Näringslivet i fokus när bistånds- och utrikeshandelsminister Johan Forssell besöker Brasilien*. [Elektronisk]
Tillgänglig:
<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/11/naringslivet-i-fokus-nar-bistands--och-utrikeshandelsminister-johan-forssell-besoker-brasilien/>
Hämtdatum: 19 maj 2025.

Regeringskansliet, 2024. *Pål Jonson i Brasilien*. [Elektronisk] Tillgänglig:
<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2024/11/pal-jonson-i-brasilien/>
Hämtdatum: 19 maj 2025.

Tidningarnas Telegrambyrå, 2000. "TT:S LÖPSEDEL SÖNDAG 9 JULI 2000 INRIKES". *Tidningarnas Telegrambyrå*. Löpsedel. 9 juli 2000.

Sveriges Radio, 2008. *Brasilien intresserat av JAS Gripen*. [Elektronisk]
Tillgänglig:
<https://www.sverigesradio.se/artikel/2185643#:~:text=Brasilien%20unders%C3%B6ker%20m%C3%B6jligheten%20att%20k%C3%B6pa%20omkring%203>

[0,och%20fr%C3%A5gat%20de%20som%20kan%20leverera%20plan](#)

Hämtdatum: 26 maj 2025

Sveriges Radio, 2009. *Tolgfors till Brasilien för JAS-förhandlingar*. [Elektronisk]
Tillgänglig: <https://www.sverigesradio.se/artikel/2763267> Hämtdatum: 19 maj 2025.

Sveriges Radio, 2009. *Tolgfors till Brasilien för JAS-förhandlingar*. [Elektronisk]
Tillgänglig: <https://www.sverigesradio.se/artikel/3258097> Hämtdatum: 19 maj 2025.

Sveriges Television, 2011/2012. *Reinfeldt tiger om Gripen*. [Elektronisk]
Tillgänglig: <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/reinfeldt-tiger-om-gripen>
Hämtdatum: 19 maj 2025.

Sveriges Television, 2015. *Stefan Löfven mötte Brasiliens president*. [Elektronisk]
Tillgänglig: <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/stefan-lofven-motte-brasiliens-president> Hämtdatum: 20 maj 2025.

Swedcham, 2013. Minister Annie Lööf's visit to Brazil kicks off at Swedcham.
<https://www.swedcham.com.br/publico/nordic-light/Nordic-Light-Jun2013-Aug2013.pdf>

Hämtdatum: 20 maj 2025

Sweden Abroad, 2006. *Relationer med Sverige*. [Elektronisk] Tillgänglig:
https://web.archive.org/web/20080504095725/http://www.swedenabroad.com/Page_44486.aspx Hämtdatum: 20 maj 2025.